

Millak, Konrad

Aleksander Perenc (1888-1958)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/1, 167-171

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ALEKSANDER PERENC

1888—1958

Dnia 9 kwietnia 1958 r. w Nienadowej pod Przemyślem zmarł Aleksander Perenc, zasłużony historyk weterynarii w Polsce.

Aleksander Perenc urodził się 23.VII. 1888 r. w Hawłowicach pow. jarosławskiego, woj. rzeszowskiego. Szkołę średnią ukończył w 1908 r. i w tymże roku wstąpił do Akademii Weterynarii we Lwowie, którą ukończył w 1913 r.; doktorat medycyny wet. uzyskał tamże w 1926 r.

W 1913—14 r. odbywał obowiązkową służbę w wojsku austriackim, a w latach 1914—1918, jako podlekarz weterynaryjny rezerwy tego wojska, brał udział w wojnie światowej. Od 1918 do 1939 r. w wojsku polskim awansował do stopnia majora lek. wet.

Z chwilą wybuchu powstania warszawskiego został uwięziony, a następnie wywieziony do Niemiec do obozu koncentracyjnego w Mathausen. W maju 1946 r. wrócił do kraju i pracował jako lekarz weterynaryjny w Jabłonowie Pomorskim, następnie — w Lipnie i wreszcie — w Kozach.

Związek Perenca z pracą nad historią weterynarii datował się od 1922 r. Impulsem do tego było otrzymanie przez niego przydziału do Centrum Wyszkożenia Kawalerii, w którym przechodzili przeszkolenie wojskowe stosunkowo liczni lekarze weterynaryjni młodego wojska polskiego, organizowanego od podstaw po skończeniu działań wojennych w 1920 r. W programach kursów przeszkolenia przewidziana była historia wojskowości i weterynarii wojskowej w Polsce. Wykłady tego ostatniego przedmiotu zostały powierzone Perencowi. Praca nad przygotowaniem wykładów dla swych kolegów obudziła w młodym lekarzu weterynaryjnym iskrę historyka — badacza dziejów nauki, której był adeptem. W 1926 r. na podstawie materiałów zgromadzonych w związku z prowadzonymi przez siebie wykładami przygotował swoją pierwszą publikację historyczną ogłoszoną w lwowskim „Przeglądzie Weterynaryjnym“ — *Historię*

weterynarii wojskowej w Polsce. Praca ta posłużyła mu za podstawę do uzyskania stopnia doktora nauk weterynaryjnych w Lwowskiej Akademii Weterynarii, co ostatecznie zadecydowało o kierunku pracy naukowej Perenca. Wkrótce potem ogłosił wyniki swych studiów nad dziejami ogledzin mięsa w Polsce (1927), nad weterynarią sądową średniowiecza w Polsce (1927), nad sprawą istnienia szkoły weterynaryjnej w Grodnie w końcowych latach istnienia pierwszej Rzeczypospolitej (1928). Następnie (1932) opublikował swoje badania nad pierwszym drukiem weterynaryjnym w Polsce noszącym tytuł — *Sprawa o lekarstwa końskie przez Conrada Królewskiego kowala doświadczone*, itd. Wszystkie te publikacje były szkicami do przyszłego dzieła ujmującego całokształt historii weterynarii w Polsce, dzieła, o którym myśl zrodziła się już w jego głowie.

Zrealizowaniu tej myśli Perenc poświęcił następne kilka lat i w 1936 r. wydał w Toruniu swoje główne dzieło — *Historia lecznictwa zwierząt w Polsce*.

Praca ta była pierwszą opublikowaną próbą ujęcia całości historii weterynarii w Polsce. Zgrupowany i usystematyzowany w niej został duży materiał dotyczący wszystkich dziedzin weterynarii od czasów najdawniejszych do czasu odrodzenia państwowości polskiej w 1918 r.

Publikacją tą Perenc najwydatniej przysłużył się zawodowi, którego był członkiem. Ukazanie się tego dziełka stanowiło przed 20 laty niejako dowód pełnej akademickiej dojrzałości nauki, której adeptem był autor.

W związku ze swymi umiłowanymi pracami Perenc w okresie międzywojennym zgromadził cenny zbiór książek i przedmiotów związanych z historią weterynarii. Zbiór ten zawierał ponad 600 tomów dzieł o wysokiej wartości historycznej i bibliofilskiej, a wśród nich dzieła z początku XVII wieku. Zbiory te były wystawione w Warszawie w 1932 r. z okazji pierwszego Zjazdu Unii Lekarzy Weterynaryjnych Słowiańskich, a następnie — podczas zjazdów lekarzy i przyrodników polskich, których składową częścią były sekcje nauk weterynaryjnych. Niestety, zbiory Perenca uległy zniszczeniu w czasie powstania warszawskiego.

Po przerwie spowodowanej przez drugą wojnę światową Perenc znów stanął przy warsztacie swej pracy historycznej.

Po wojnie ukazały się między innymi publikacje: o weterynarii w najstarszych szkołach rolniczych w Polsce (1949), o szkole weterynarii w Burakowie pod Warszawą i jej dyrektorze Adamie Rudnickim (1950), o wykładach weterynarii w uczelniach uniwersyteckich (1952) i wyższych szkołach rolniczych (1952), o Biernacie z Lublina jako ojcu piśmiennictwa weterynaryjnego polskiego (1953). Przygotował wreszcie w rękopisie kronikę nauczania weterynaryjnego w wyższych zakładach naukowych w Polsce w latach 1919—1939 oraz — drugie wydanie swej *Historii lecznictwa zwierząt w Polsce*.

Poza tym w ciągu szeregu lat Perenc współpracował stale z czasopismami weterynaryjnymi, zasilając „Wojskowy Przegląd Weterynaryjny“, a po wojnie — „Medycynę Weterynaryjną“ notatkami z praktyki oraz streszczeniami z prasy weterynaryjnej czeskiej.

Pomimo nekającej go choroby serca i osłabienia wzroku Perenc do ostatnich dni życia nie zaprzestawał pracy: pisał, porządkował i przekazywał zebrane materiały i prace niedokończone. Świadomy zbliżającego się kresu, pragnął, aby o ile to możliwe, nic z dokonanego nie zostało zaprzepaszczone, aby rękami innych mogło być uzupełnione i skończone.

Aleksander Perenc w 1949 r. powołany przez Polską Akademię Umiejętności do Komisji Historii Medycyny i Nauk Matematycznych, od 1954 r. został współpracownikiem naukowym Komitetu Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk, należał do Towarzystwa Historyków Medycyny w Krakowie, do *Gesellschaft für Geschichte und Literatur der Veterinärmedizin* w Berlinie oraz był członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych.

Polska weterynaria i historia nauki ze śmiercią Aleksandra Perenca utraciła oddanego nauce i zawodowi pracownika, który dziełem swego życia wzniosł sobie trwały pomnik.

BIBLIOGRAFIA

a. Prace Aleksandra Perenca

1. *Polska historia wojskowo-weterynaryjna*. „Przegl. Wet.“ 1926, s. 270—320
2. *Szkic historycznego rozwoju ogledzin mięsa w Polsce*. „Przegl. Wet.“ 1927, s. 121—140.
3. *Weterynaria sądowa średniowiecza w Polsce*. „Przegl. Wet.“ 1927, s. 465—479.

4. Czy istniała szkoła weterynaryjna w Grodnie? „Przeł. Wet.“ 1928, s. 361—368.
5. Przyczynek historyczny do wiadomości o najdawniejszym leczeniu zwierząt u Słowian. „Przeł. Wet.“ 1928, s. 61—68.
6. Czterechsetlecie polskiego druku weterynaryjnego. „Wiad. Wet.“ 1932, nr 141.
7. Historyczny rozwój policji weterynaryjnej w Polsce. Warszawa 1934.
8. Historia leczenia zwierząt w Polsce. Toruń 1936, s. 412.
9. Na marginesie recenzji o mojej książce (Historii leczenia zwierząt w Polsce). „Wiad. Wet.“ 1937, s. 101—103.
10. W stoduziestąpiątą rocznicę otwarcia wileńskiej uczelni weterynaryjnej. „Med. Wet.“ 1948, nr 12, s. 820—822.
11. Weterynaria w najstarszych szkołach rolniczych polskich. „Med. Wet.“ 1949, nr 7, s. 563—566.
12. Medycyna weterynaryjna w Uniwersytecie Jagiellońskim 1804—1939. „Med. Wet.“ 1949, nr 12, s. 959—963.
13. Szkoła weterynarii w Burakowie pod Warszawą i jej dyrektor dr Adam Antoni Rudnicki. „Ann. Univer. MCS Lublin“, Sec. DD 1950, s. 13.
14. O potrzebie zmiany naszych poglądów na szkołę weterynarii w Burakowie pod Warszawą. „Życie Wet.“ 1951, nr 11—12.
15. Medycyna weterynaryjna w uczelniach uniwersyteckich od czasów najdawniejszych do 1918 r. „Życie Wet.“ 1952, nr 4, s. 137—142 i nr 5, s. 185—188.
16. Weterynaria w wyższych szkołach rolniczych do roku 1918. „Życie Wet.“ 1952, nr 7, s. 281—285 i nr 8, s. 333—335.
17. Biernat z Lublina — ojciec polskiego piśmiennictwa weterynaryjnego „Med. Wet.“ 1953, nr 12.
18. Pierwsze druki weterynaryjne w Polsce. „Ann. Univer. MCS“, Supl. I, Sec. DD, Lublin 1954—1955, s. 115.
19. Adam Antoni Rudnicki Doktor Veterinär-Kunde aus dem Jahre 1808. Wien. „Tierärztl. Monatschr.“ 1955, nr 9, s. 564—567.
20. Kronika nauczania weterynaryjnego w wyższych zakładach naukowych w Polsce od 1919 do 1939. Rkp. 1955 (w Ośrod. Hist. Med. Wet.).
21. Adam Antoni Rudnicki Dr d. Vet.-Kunde aus dem Jahre 1808 und d. Mitglied d. Dänischen Vet. Gesellschaft vom Jahre 1818. „Dansk Veterinærhistorisk Aarbog“ 1955—1956. Kjöbenhavn 1956, s. 39—47.
22. Fortunat Chelchowski i Ludwik Timoftiewicz — twórcy początków bułgarskiej literatury weterynaryjnej. „Wszecławiat“ 1956, s. 266—267.
23. Polak pierwszym doktorem nauk weterynaryjnych w Europie. „Problemy“ 1956, s. 54—55.
24. Rok Mickiewiczowski (zwierzęta i ich leczenie w „Panu Tadeuszu“). „Med. Wet.“ 1956, s. 117—119.
25. Historia leczenia zwierząt w Polsce. Wydanie drugie poprawione i uzupełnione pod redakcją K. Milllaka 1958 (w druku).

b. Piśmiennictwo dotyczące Perenca i jego prac

1. 25-lecie pracy historyczno-weterynaryjnej dr Aleksandra Perenca (z portretem) „Med. Wet.” 1949, nr 8, s. 651—652.
2. Millak K., *Historia weterynarii w Polsce (O książce dr A. Perenca i na jej marginesie)*. „Wiad. Wet.” 1936, s. 400—407.
3. Schreiber Josef, *Quellenangaben und Anmerkungen zur Arbeit von Dr Perenc über Adam Antoni Rudnicki*. „Wien. Tierärztl. Monatschr.” 1955, nr 9.
4. Millak K., *W sprawie charakteru dyplomu uzyskanego w 1808 r. przez Adama Antoniego Rudnickiego w Szkole Weterynaryjnej w Wiedniu*. „Polskie Arch. Wet.” 1950, z. 1, s. 91—100.
5. Millak K., *Słownik biogr.-bibliograficzny polskich lekarzy weterynaryjnych*, Rkp. 1956.

opracował
Konrad Millak